

Pavandenė

Nijolė Augustinavičienė

Marija

Kai šalia Gabrielės
dar tave pastatau,
Marija, –
gražu ir graudu... –
Taip myliu Lietuvėlę...
Dar pabūki –
romi tokia, –
iškilni ir graži –
menyje,
Šatrijos Raganelė...
Iš to Senojo dvaro...
švelnumo,
kurs moteriai dera
ir dera kūrėjai,
bent atšvaitu
savo žydriosios ugnies
man tauriai pašvieski,
Marija...

Lietuvoje veikusiomis katalikiškomis organizacijomis.

1901 m. rudenį ji buvo pakviesta į Pavandenę mokyti Sakelių vaikų. Išvyko ten, visai nesigailėdama, kad atsisveikina su Mūrais...

Spaudai parengė Jurga Žemaitytė

Gyvenvietė įsikūrusi itin gražiose Žemaitijos apylinkėse – kalvotoje vietovėje, šalia Biržulio ir Gludo (Bludo) ežerų. Netoliese – didingieji Sprūdės, Moteraičio kalnai, virtinės kitų kalnų ir piliakalnių. Istoriniai šaltiniai, archeologiniai kasinėjimai rodo, kad Pavandenės apylinkėje žmonių gyventa jau senų senovėje. Kaip rašo istorikas Adomas Butrimas, „pirmieji Pavandenės apylinkių gyventojai buvo žvejai ir šiaurės elnių medžiotojai“. Na, o „Pavandenės apylinkės, kaip ir visas Biržulio baseinas – bene stipriausias baltų susidarymo centras vakarų Lietuvoje, kurį būtų galima lyginti nebent su Kuršių nerija“ (Pavandenė. 1996. P. 9-10).

Penkiolikto amžiaus pradžioje čia buvo Pavandenės valsčius. 1596 metais, kaip matyti iš Pavandenės dvaro inventoriaus, dvarą valdė Jonas Burba Gervydas. Po jo 1773 m. dvaras atiteko Pranciškui Bouffalui, vėliau – Sake-

liams, Danilevičiams.

Šv. Onos, Marijos Motinos, katalikų bažnyčią 1620-1626 metais Pavandenėje pastatė Florijonas Bogužas Akmenskis. Dabartinė Pavandenės bažnyčia pastatyta iš storų ažuolinių rąstų, vien tik kirviu kiek apdailintų. Jos šventorių supa mūrinė siena su Kryžiaus kelių koplyčiomis. Įdomi sena medinė varpinė. Pavandenė priklauso Varnių seniūnijai.

Pavandenės dvaras, kuriame nuo 1901 m. rudens iki 1905 m. pradžios gyveno ir mokytojavo Marija Pečkauskaitė-Šatrijos Ragana, buvo įsikūręs šiaurinėje Gludo (Bludo) ežero pakrantėje. Šiaurės vakaruose nuo jo – Didmiškė. Dvaro centre buvo Rūdelio kalnelis. Apie jį ir spietėsi pastatai. Dvaras istoriniuose šaltiniuose minimas nuo 1553 m.

Šatrijos Ragana į tuo metu Sakeliams priklausiusį Pavandenės dvarą atvyko 1901 m. rudenį. Važiuodama čia, ji tarsi sugrįžo į savo vaikystės žemę, nes vos už 7 kilometrų nuo Pavandenės – Labūnava.

Sakelio dvare Marija dirbo namų mokytoja. Čia ji mokė Sakelių dukras Gabrielę, Haliną, Vandą, Eugeniją ir sūnų Leonardą. Klasė buvo įrengta dvaro rūmų trečiojo aukšto didžiajame kambaryje, kuris turėjo balkoną. Vieną šio kambario sieną užėmė Pranciškaus Smuglevičiaus drobė „Agripina perkelia savo vyro Germonariko palaikus į tėvynę“. Klasėje stovėjo fortepijonas. Marija popietėmis juo mokydavo groti Sa-

Pavandenės bažnyčioje. Dainuoja Regina Maciūtė. Groja Muzikų draugijos styginių kvartetas

kelių vaikus ir pati dažnai skambindavo. Tuo laiku ji itin mėgo ukrainietiškas melodijas (dumkas), kurių mokėjo daug. Skambindavo ir iš gai-